

Agatha Christie

ŽIVOTOPIS

*Jedinečná biografie
čerpající ze soukromých archivů
královny detektivek*

JANET MORGANOVÁ

Agatha
Christie®

Agatha
Christie®
ŽIVOTOPIS

JANET MORGANOVÁ

slovar

Věnováno Shiele

Copyright © Janet Morgan 1984, 2017

Cover design Micaela Alcaino © HarperCollins Publishers Ltd 2017

Cover photograph of Agatha Christie in 1992 © Christie Archive Trust

Translation © Barbara Hajná 2020

Czech edition © Nakladatelství Slovart, s. r. o., 2020

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Agatha Christie. Životopis

Z anglického originálu *Agatha Christie. A biography*
(vydaného roku 2017 nakladatelstvím HarperCollins Publishers)

přeložila Barbara Hajná

Překlad vybraných veršů Alžběta Stančáková

Redigovala Marie Teplá

Korektura Iveta Poláčková

Rejstřík Adéla Lapáčková

Odborná revize Juan Zamora (Společnost Agathy Christie)

Editorka Kateřina Eliášová

Sazba Alias Press, s. r. o., Bratislava

Tisk FINIDR, s. r. o., Český Těšín

Vydalo Nakladatelství Slovart, s. r. o., v roce 2020

Vydání první

ISBN 978-80-7529-968-0

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

www.slovart.cz

www.agatha.cz

Cena uvedená na obálce je nezávazným
doporučením pro konečné prodejce

Obsah

<i>Předmluva</i>	7
<i>Úvod</i>	15
1 Millerovi, rodina	23
2 V soukromí a podle vlastního rozvrhu	41
3 Vlastní majetek, se kterým můžeme nakládat, jak se nám zamane	52
4 Dříve či později se mezi nimi bude muset rozhodnout	63
5 Změní celý váš život	78
6 To čekání je dost těžké, ale všechno je připraveno	88
7 Hrozba, vražda, smrt	100
8 Prvotřídní! Paráda! Páni!	111
9 Ta další, kterou napíšu, bude už pátá	132
10 Myslím, že sama neví, kdo vlastně je	152
11 Příšerných deset dní	164
12 Nepopíratelně skutečná ztráta paměti	177
13 Londýn – Paříž – Lausanne – Milán – Benátky	192
14 Představa, která mi nikdy ani nepřišla na mysl	225
15 Mrtvoly a mršiny	240
16 Příjemná souběžná koleje	255
17 Všechno jako by se to dělo naráz	275
18 Jenom přestávka	292
19 Jistá dávka oslav	311
20 Vykopávání mrtvých	331
21 Výzbroj všech kejkliřů	340
22 Budu si dál užívat	360
23 Nezúčastněná pozorovatelka	375
24 Jako film puštěný pozpátku	385
25 Obyčejná, úspěšná, tvrdě pracující autorka	410
26 Myslím si, že už dlouho nepotrvá a...	423
<i>Rejstřík</i>	442
<i>Ediční poznámka</i>	460
<i>Seznam citovaných děl a seznam publikací</i>	463

Předmluva

Šlo o nepravděpodobné spojení.

Roku 1981 se dcera Agathy Christie Rosalind, manželka Anthonyho Hickse, konečně nechala přesvědčit, aby nakladatelství Collins, které vydávalo dílo její matky, povolila zadat práci na životopisné knize a jejímu autorovi umožnila neomezený přístup k rodinným archivům. Celá léta paní Hicksová tuto myšlenku odmítala; stejně jako její matka věřila, že spisovatelovo dílo má obstát samo o sobě a že okolnosti a pohnutky jeho vzniku nemají na čtenářský požitek žádný vliv. A stejně jako její matka si i Rosalind velmi cenila soukromí; jakmile by došlo k jeho narušení, stalo by se všechno, co je jí drahé, veřejným majetkem.

U spisovatelky tak dobře známé po celém světě, jako je Agatha Christie, jejíž jméno se (k Rosalindinu úděsu) stalo svého druhu *značkou*, by ovšem bylo nerealistické předpokládat, že tento řetězový most nebude nikdy spuštěn. Koneckonců Agatha Christie byla natolik slavná, že *Vražda Rogera Ackroyda*, první její kniha vydaná nakladatelstvím Collins, byla v roce 1934 spolu se Shakespearovou hrou *Jak se vám líbí* a novozákonními evangelií vybrána mezi první audioknihy, které v Británii vznikly pro potřeby nevidomých. Bylo tedy zřejmé, že jednoho dne do celé této situace bude muset vstoupit někdo zvenčí. Povolí však tento vstup paní Hicksová, nebo toto rozhodnutí přenechá jako odkaz svému synu Mathewovi Prichardovi, jedinému vnukovi Agathy Christie?

Paní Hicksová chápala podmínky smlouvy mezi Agathou Christie a jejími čtenáři. Vážila si pohodlí, které jí přineslo finanční zabezpečení, a proto pokládala za svou povinnost chránit integritu matčina díla, trávila tak hodiny dopisováním s agenty a nakladateli, korekturami, posuzováním knižních obálek, filmových, televizních a rozhlasových scénářů, opravováním chyb v recenzích. Práva s sebou nesla i odpovědnost. Odmítala se zúčastnit vulgárnějších podob zpeněžování – jako byla například

žádost, aby veřejně podpořila výrobu čajových šálků s poirotovskými kníry –, ale proti občasně počtě nic nenamítala. (Jedna pozoruhodná poštovní známka vydaná v Nikaragui zobrazovala malé šedé buňky překypující z Poirotovy hlavy.) Definitivní invazi, tedy autorizovanému životopisu, však vzdorovala ze všech sil.

Čím to, že paní Hicksová změnila názor? V roce 1979 přes její obranné valy přeletěla bomba. Ostřelování a podkopávání probíhalo již léta, během nichž vycházely různé spekulativní a mnohdy absurdní životopisy, které se soustředily především na epizodu z prosince 1926, kdy paní Christie zmizela z domova v hrabství Surrey. Jak sama Agatha napsala o řadu let později ve *Vlastním životopisu*, vyčerpalo ji tehdy nutné vyklízení domácnosti, které si vyžádalo nedávné úmrtí její matky, a rozrušilo ji přiznání jejího manžela Archieho, že miluje jinou ženu. Agatin útek, o němž se v knize nezmiňuje, byl skutečný únik. Jedenáct dní po svém zmizení byla objevena v hotelu Hydropathic ve městě Harrogate v Severním Yorkshiru, kde Archie ověřil její totožnost.

Kathleen Tynanová napsala na motivy tohoto příběhu chytrý, byť netaktní scénář filmu nazvaného *Agatha* (1979). Jeho zápletky, založená na bulvárních reportážích z roku 1926, spočívá v teorii, že paní Christie své zmizení zaranžovala tak, aby vyústilo v obvinění z vraždy. Film naznačuje, že se Agatha hodlala zabít takovým způsobem, aby podezření z její vraždy padlo na slečnu Neeleovou, ženu, do níž se Archie zamiloval a se kterou se také později oženil. Pokud by tehdy slečnu Neeleovou usvědčili z vraždy, byla by odsouzena k smrti oběšením. Tato směsice – mlhavá vřesoviště, policisté v přilbách, parní lokomotivy, luxusní lázeňský hotel, perlové náhrdelníky, stylové kloboučky, reportéři vykřikující texty telegramů a také skvělé výkony Vanessy Redgraveové coby Agathy a Dustina Hoffmana jako jejího zachránce – zajistila filmu úspěch. Takový úspěch, že by mu lidé mohli uvěřit, obávala se rodina.* Rosalindiny námitky byly ještě závažnější. Měla za to, že si každý zaslouží slušné zacházení, a rozzlobilo ji, že hrubí a bezohlední lidé představují světu tuto směšnou napodobeninu její matky v období, kdy byla zjevně

* Ted Hughes napsal o Sylvii Plathové dopis, který vyšel v novinách *The Times Literary Supplement* 24. dubna 1992 a znovu pak 6. ledna 2017. Popisuje v něm podobné obavy a frustraci ze selhání – v tomto případě – akademika, který si nedokáže ani představit důsledky neukázněného spekulování (pozn. aut.).

nejzranitelnější. Rosalind požádala o soudní zákaz filmu. Žádost však byla zamítnuta. Jelikož Agatha Christie zemřela v roce 1976, rodině bylo řečeno, že „mrtvým nelze ublížit na cti“.

Bylo tedy třeba hájit pověst Agathy jako člověka, nikoli jako spisovatelky. Co se ale v prosinci 1926 opravdu stalo? Sama Agatha ve *Vlastním životopisu*, který psala v padesátých a šedesátých letech, toto tajemství neodhalila – dokonce to ani za pomoci psychiatrů nedokázala, a tak Rosalind musela začít pátrat. Šlo o znepokojivý úkol, zejména z toho důvodu, že už uplynulo tolik času. V době, kdy její matka jedné zimní noci opustila dům, který se pak naplnil policisty, kdy zahradu obsadili novináři, za plotem se tlačily davy zvědavců, personál sužovaly obavy a jejího otce děš, bylo Rosalind teprve sedm let. Za padesát let se jí nedostalo žádného vysvětlení. Toužila po něm a zároveň se ho bála. Živí jsou stejně zranitelní jako mrtví.

Sama Rosalind to dokázat nemohla. Potřebovala někoho zvenčí, někoho, kdo by měl odstup. Nevím, kdo navrhl mě. Myslím, že to mohl být Rosalindin manžel, laskavý, sečtělý a zábavný Anthony Hicks. Znal můj styl, protože četl články, které jsem napsala pro *The Times Literary Supplement*, a také, což pokládám za nejdůležitější, chápal úlohu, kterou jsem sehrála, když mě požádali o redigování *Deníků* bývalého ministra Richarda Crossmana, tedy roli nenasytné pozorovatelky a vnímavé žurnalistky. Ty deníky připomínající obrovské bludiště byly původně diktovány a Crossman sám, neboť v té době ještě žil, uspořádal první svazek pro vydání. Má práce spočívala nejen v doplnění potřebných redakčních poznámek, ale také v ověření jeho učesané verze, přičemž nešlo ani tak o události a osoby, které popisoval, nýbrž o dojmy, které původně zaznamenal dosti nepřehledně. U dalších svazků, které vyšly po Crossmanově smrti, mi připadla odpovědnost za obojí.

Nečekané spojení. Fakt, že tato žádaná zakázka má být svěřena autorce bez zkušeností v psaní životopisů či detektivních příběhů, vyvolal překvapení a v jistých kruzích i podráždění. Když se teď za tou dobou ohlédnu, myslím, že Agatina rodina se zkrátka snažila najít někoho, kdo shromáždí a vyhodnotí důkazy a podle nich se rozhodne, stejně jako by úzkostlivý pacient či účastník soudního řízení svěřil svůj případ lékaři nebo právníkovi.

Zaujalo mě to, protože mi připadalo, že napsat životopis je náročné. Usilovat o porozumění a vhled do cizího života. Pochopit nejen to, co mi

lidé řeknou, ale také, proč to říkají. Udržet kurz mezi silnými proudy. Vybalvil se mi zlověstný výrok Philipa Williamse, životopisce Hugh Gaitskella: „Počkej, dokud neumře vdova.“ Zde byla naprosto živá dcera. Sice jsme se mohly dohodnout, že do textu, který vydám, nebude zasahovat, ale pokušení ovlivnit některé pasáže pro ni muselo být neodolatelné. Není bez významu, že v době, kdy Rosalind souhlasila s vydáním autorizované Agatiny biografie, byla stejně stará jako její matka tehdy, když se rozhodla napsat *Vlastní životopis*. Ten měl představit Agatin život tak, jako ho sama viděla, přičemž předvíдалa budoucí verze, se kterými by nesouhlasila a možná by je pokládala za absurdní.

O vytrvalé posedlosti, se kterou se spousta lidí zajímá o případ Agatina zmizení, jsem tenkrát vůbec netušila. V dětství jsem četla její detektivní příběhy v zeleně pruhovaných brožovaných vydáních nakladatelství Penguin (a radši jsem měla Michaela Innese), a než jsem se sešla s její rodinou v sídle Greenway v Devonu, abychom probrali nabídku na napsání životopisu, rychle jsem přelétla několik jejích románů a přečetla si *Vlastní životopis*, ale nenapadlo mě, že kamkoli se obrátím, tam narazím na tuto zející propast, *to zmizení*. Na začátku jsem se o něm sice zmínila, mým cílem však není přeceňovat jeho důležitost, ale jednak vysvětlit, co vedlo paní Hicksovou k tomu, aby životopis autorizovala, a nakladatelství Collins, aby ho zadalo, a jednak naznačit, že v celkovém záběru života Agathy Christie byla tato aféra relativně bezvýznamná.

Tento životopis popisuje události z prosince 1926 a jejich dozvuky pomocí té nejvěrnější rekonstrukce, jakou jsem dokázala sestavit. Rosalindini přátelé a příbuzní mě varovali, abych s ní na toto téma nezačínala, dokud si nebudu jistá všemi otázkami, které bych jí chtěla položit. „Vícekrát než jednou o tom mluvit nebude.“ Tak to však nebylo. Když jsem Greenway navštívila podruhé (a poprvé se zdržela déle), Rosalind z kabelky vytáhla záznam těchto událostí v podobě dopisu adresovaného Carlo, sekretářce její matky. Na stole bylo prostřeno k čaji a za ním žhnul znepokojivě zářivý oheň. Ve strachu, že už ten dopis možná nikdy neuvidím, jsem si ho přečetla, přičemž jsem se snažila dávat najevo přiměřenou směs zájmu a nonšalance, a pak jsem si ho strčila do kapsy.

Za několik měsíců jsem se pak chystala pojednat toto období Agatina života, sledovat ji ze Surrey do Yorkshiru, zasadit to, co se jí přihodilo, do kontextu toho, co se stalo předtím a potom. Jak popisuji v této knize,

některí z těch, již u toho tenkrát byli, včetně několika z hotelu Hydrophatic v Harrogate, se už dokázali podělit o své vzpomínky. Vyvrátili jsme některé odolné mýty, především ten o údajné odpovědi paní Christie reportérovi, který ji zastavil na schodišti s dotazem, zda je Agatha Christie: „Ano, ale ztratila jsem paměť.“ Při práci na tomto životopisu jsem měla možnost přečíst nezkrácený náčrt vzpomínek onoho reportéra, v němž se přiznal, že si tuto pasáž vymyslel.

Kvůli falešnému sólokaprovi začalo celé Agatino dobrodružství působit falešně. Dnes ale kupodivu její údajná replika zní věrohodněji. Během posledního půlstoletí jsme díky pokroku v neurologických oborech, kterému napomáhají moderní zobrazovací technologie, zjistili mnoho nového o tom, jak funguje mozek a paměť. To, co postihlo Agathu, připomíná tzv. tranzitorní globální amnézii, ojedinělou epizodu, během níž je pacient dezorientován, ale zůstává při vědomí a zachovává si obecné vědomosti a běžnou schopnost se o sebe postarat, například chytit vlak či ubytovat se v hotelu. Nové vzpomínky se mu nevytvářejí, takže po odeznění epizody zůstává v paměti pravděpodobně děsivé prázdno, pacient se však rozpomene, kdo je, a poznává své blízké. Ta vymyšlená krátká konverzace s reportérem by dnes mohla sloužit jako diagnóza.

Sama Agatha se řadu let snažila zjistit, co se jí tenkrát stalo. Tato biografie popisuje její návrat k tématu paměti a zapomínání, jak ho zpracovala v detektivních příbězích i v románech, které vydala pod jménem Mary Westmacott. S postupem věku získávala od onoho nešťastného období čím dál větší odstup. Vzhledem k tomu, že si ráda udržovala přehled o všem novém, věřím, že by ji současný neurologický výzkum zaujal a okouznil. Když poprvé vyšla má verze příběhu o jejím zmizení, doufala jsem, že bude pochopen jako to, čím skutečně byl: extrémní reakcí na dlouhodobý tělesný i duševní stres, šok, únik. Stejně ho chápala i Agatina rodina a přátelé, a proto se jim ulevilo. Ukázalo se však, že jsem měla přehnanou důvěru ve zdravý rozum. Nesmysly o záhadě Agathy Christie z roku 1926 se píšou dál. Samozřejmě že romantická fikce většinou racionální vysvětlení přebije.

Zasaďme si to rané drama do souvislostí. Agatha měla ještě více než polovinu svého dlouhého života před sebou. Čekala ji další protivenství – válka, nepřítomnost i ztráta lidí, které milovala, závažná finanční nejistota – a nakonec i uspokojení z toho, že je překonala. Největším

překvapením bylo její druhé manželství s archeologem Maxem Mallowanem. Tento učenec a zároveň terénní pracovník, téměř o čtrnáct let mladší než Agatha, ji uvedl do aktivního a fascinujícího nového života. Jejich společná práce, kterou vykonávali na Blízkém východě ve třicátých, čtyřicátých a padesátých letech, byla pro Agathu prvním opravdovým partnerstvím a společné táboření v poušti jí otevřelo cestu k vytvoření zcela odlišného domova.

Nové prostředí, holé krajiny pod jasnou oblohou, ostré změny ročních období, občasný hmotný nedostatek v domácnosti (který se naučila obratně řešit), to vše pomohlo posílit její energii i myšlení. Cesty, které v té době podnikala mezi Anglií a Irákem, Sýrií či Tureckem, poskytly jiskřivou látku mimo jiné ke dvěma z jejích nejbarvitějších příběhů, *Smrti na Nilu* a *Vraždě v Orient expresu*. Bavila se novými typy postav, jako byly panovačné manželky vůdců výprav, k nimž sama Agatha nikdy nepatřila, ale jejichž tyranické sklony vůči mladým archeologům zaznamenala, když se poprvé setkala s Maxem. Přemítání nad starodávnými civilizacemi ji inspirovalo k vyzkoušení nových témat, například ve *Vraždě v Mezopotámii* či v divadelní hře *Akhnaton* (Achnaton). V tomto období se u Agathy projevuje jisté veselí, radost ze zábavného života, která se šuměním proniká na povrch a pomáhá jí přežít následující půlstoletí.

Rozsah a význam Agatina podílu na archeologickém výzkumu na Blízkém východě jsem si uvědomila až v roce 1999, když Charlotte Trümplerová uspořádala nádhernou výstavu pojmenovanou *Agatha Christie, Max Mallowan a Blízký východ**. Název výstavy, jejímž zjevným tématem byl proces pátrání, přilákal široké publikum a její obsah byl neodolatelný: působivé zvukové a filmové záznamy, fotografie Agathy, která se v rozevlátých sukních, širokém měkkém klobouku a bytelných botách udatně brodí pískem, Maxe, který rozděljuje prémie pomocným dělníkům stojícím ve frontě, obrázky velbloudů, stanových táborů, západů slunce a vykopaných pokladů. Britské muzeum přispělo vlastním nápadem a na nádvoří umístilo železniční vagon společnosti Compagnie Internationale des Wagon-Lits coby připomínku Orient expresu.

* Poprvé uskutečněna v Ruhrlandmuseum v Essenu. Viz *Agatha Christie und der Orient. Kriminalistik und Archäologie*, Scherz Verlag, Bern 1999; *Agatha Christie and Archaeology*, The British Museum Company Ltd, Londýn 2001 (pozn. aut.).

Nápaditá a novátorská, ale ani v nejmenším vulgární výstava i její katalog pozoruhodně ilustrovaly práci Mallovanových výprav během jednotlivých období. Věděli jsme, že díky Agatinu vedení domácnosti panovala v Mallovanových táborech šťastná a produktivní atmosféra, že její honoráře přispívaly k financování výprav a posléze i ke sponzorování nově založeného profesorského místa v oboru archeologie Blízkého východu na Londýnské univerzitě. Role, kterou hrála při konzervaci, dokumentaci a předvádění nalezených objektů, ale dosud nebyla plně zhodnocena. Nyní už můžeme docenit její celkový přínos: od jemné práce při čištění hlíněných tabulek až po nejlepší způsoby, jak vystavit a vyfotografovat nejvzácnější poklady, v Nimrúdu objevené předměty ze slonoviny.

Pověz mi, jak žijete, kniha vzpomínek na tato léta, popisuje svět, který si Agatha postupně zamilovala. Místa, o kterých v ní vypráví – Aleppo, Rakká, Nimrúd, Mosul, Palmýra –, jsou dnes, po sedmdesáti letech, pobořená, lidé vyhnáni, ne-li něco horšího, artefakty a archivy rozkradené, památky zničené. Mallovanovi by byli zděšeni. Milovali obyvatele Iráku i Sýrie a svou práci na tamních vykopávkách pokládali za stejně důležitou, jako byly doma Agatiny knihy a hry. V jistých ohledech nám kniha *Pověz mi, jak žijete* může připadat až nepříjemně bezstarostná. Srovnáme-li Agatiny postřehy o náboženských a kulturních rozdílech s nekonečným množstvím složitých nuancí, které si dnes uvědomujeme stále výrazněji, jeví se tu a tam povrchně. Nesmíme však zapomínat, že knihu psala jako dárek pro Maxe, který se právě vracel z války, jako nostalgické memoáry, obrázky ze života na výpravách, tedy ze života, který má v podstatě domácí, soukromou povahu.

A totéž platí o samotné Agatě. Zajímaly ji domy, jejich zařízení a vybavení (neobešla by se bez dřevěného prkénka na toaletě), zajištění zásob a dopravy, výběr oblečení a jako to nejpodstatnější i příprava a konzumace jídla a pití: *Pověz mi, jak žijete*. Na tomto pozadí vykresluje každodenní život, jaký by se mohl odehrávat v jakékoli větší domácnosti: napětí mezi členy manželova týmu, soupeření a spory mezi služebnictvem, hrabivost místních obyvatel, různá rozkolísání rovnováhy vyvolaná příjezdy lidí zvenčí. Mallovanovy tábory, proslulé pohodlím a všemožnými nápaditými vymoženostmi, pro Agathu představovaly domácnost. *Pověz mi, jak žijete*, dílo autorky, která toho napsala spoustu o smrti, je radostná kniha o životě.

Agatha si dokázala užít dobré věci: knihy, hudbu, divadlo, filmy, konverzaci, domy a zahrady, výlety, svou rodinu a přátele, lahodné jídlo. Moudrý, civilizovaný způsob života, prosycený humorem, velkorysostí a vyrovnaností, dosažený díky vynaloženému úsilí. Dříve jsem Agathu Christie pokládala za podivnou, manipulativní osobu, vynalézavou strůjkyni různých metod vraždění a klamu. Dnes si po čase uvědomuji, že jsem ji soudila příliš přísně. Byla to špičková profesionálka, která k oboru, o němž zjistila, že je v něm dobrá, přistupovala poctivě a s povděkem se mu věnovala, aby se užívala a zároveň sebe sama i své čtenáře pobavila. Jak říkával Max: „Svět je plný dvou druhů lidí, dam a pánů, a všichni pracují, dokud nepadnou.“ Takové tvrzení může znít zastarale, ale aspoň v Agatině případě platí beze zbytku.

Janet Morganová
duben 2017

Úvod

Agatha Christie si vážila soukromí. Málokdy poskytovala rozhovory a nikdy sebe sama nestavěla do popředí. „Proč by měli spisovatelé o tom, o čem píšou, ještě *mluvit?*“ ptala se. Věřila, že její reputace by měla stát a padat s její tvorbou, a toto přání respektovala její rodina, přátelé i poradci. Ochotně asistovali autorům seriózních rozborů jejího díla, ale udržovali si odstup od těch, kteří toužili probírat její život. Přesto však vyšlo mnoho životopisů Agathy Christie, a to v řadě jazyků. Některé jsou zcela vyfantazírované. Jiné se opírají o již publikované materiály – novinové články, recenze, knihy vydané lidmi, kteří Agathu znali nebo s ní spolupracovali (ačkoli čím k ní měli blíže, tím obezřetněji se vyjadřovali) – a čerpají z jejích vlastních knih, divadelních her a básní, především z jejích vzpomínek na Sýrii v knize *Pověz mi, jak žijete* a z *Vlastního životopisu*, a také ze vzpomínkové knihy jejího druhého manžela zvané *Mallowanovy memoáry*.

V roce 1980 převládá pocit, že přišel čas pro důkladnou souhrnnou zprávu o životě Agathy Christie, a její dcera, paní Hicksová, mi nabídla, abych ji napsala. Měla za to, že pouštět se do takového podniku by nemělo smysl, pokud bych nezískala přístup ke všem písemnostem její matky spolu s naprostou svobodou využívat je tak, jak to budu pokládat za nejlepší. Tato kniha tedy čerpá z dopisů, které Agatha napsala i obdržela, z jejích rukopisů a zápisníků s načrtnutými zápletkami, z alb s fotografiemi a výstřižky, z deníků, adresářů, stvrzenek a účtů, zachovaných od dob, které dalece předcházely narození jejích prarodičů, až do současnosti. Názvy všech mých kapitol jsou citáty z těchto zdrojů.

Životopisci však nezkoumají pouze písemnosti. Agatiny domy a zahrady, nábytek a další předměty mi poskytly stejné množství informací. Její rodina mi velkoryse umožnila přístup i k nim, zejména na Agatino devonské sídlo Greenway. Právě zde, kde na policích knihovny stále stojí

knihy, které četla v dětství, v kredencích je vystaven její porcelán a v zahradě rostou stromy, které sama zasadila, jsem napsala většinu této knihy. Hicksovi byli vstřícní hostitelé a největší laskavost mi prokázali, když tuto knihu slovo od slova několikrát pečlivě přečetli, aby mě mohli upozornit na faktické chyby, aby mohli doložit odkazy a probírat Agathu Christie, přičemž ani jednou netrvali na žádném svém názoru na její osobnost či dílo, který se mohl lišit od mého. Žádný životopisec by nemohl žádat víc, a tak bych jim zde ráda poděkovala.

V Greenway jsem se také poprvé setkala s řadou Agatiných příbuzných a přátel, kteří mi tam a později ve vlastních domech o ní mnohé prozradili. Zvláště vděčná jsem jejímu vnukovi Mathewovi Prichardovi, jeho manželce Angele a jejich dětem; panu Archibaldu Christiemu a jeho manželce, synovi a snaše Agatina prvního manžela Archieho a jeho ženy Nancy; dále manželce pana Cecila Mallowana, panu Johnu Mallowanovi s manželkou a panu Peteru Mallowanovi s manželkou, rodině Agatina druhého manžela Maxe. Rovněž bych ráda poděkovala lady Mallowanové, která se ještě coby Barbara Parkerová seznámila s Agathou a Maxem během jejich archeologických výprav do Iráku a která se později za Maxe provdala. Nejenže mi oba dva popsala, ale také mi toho spoustu vysvětlila ohledně jejich práce v oblasti Nimrúd. Agatini příbuzní se mnou hovořili bez zábrán a svědomitě zodpovídali mé početné otázky; bez váhání mi zpřístupnili písemnosti a další doklady a otevřeli mi také cestu k dalším pamětníkům.

Až na ty, kteří se rádi chlubí známostmi se slavnými (a těch bylo jen pár), se lidé z Agatina společenského okruhu dosud vyhýbali hovorům o ní s neznámými. Dávni přátelé si vzpomínky nechávali pro sebe, profesionální spolupracovníci a poradci svá veřejná vyjádření omezovali na zábavné historky o jejích knihách a divadelních hrách a ti, které zaměstnávala, byt třeba jen nakrátko, většinou zachovávali stejně přísné mlčení jako kterýkoli lékař, kněz nebo právník. Znali ji jako člověka, ne jako fenomén; věděli, jak se publicitě vyhýbala, a chápali její postoj. Tyto dveře dokázalo odemknout pouze heslo „autorizovaný životopis“. Agatini přátelé a známí tak nabyli dostatečné důvěry, aby mi věnovali čas a podělili se se mnou o své vzpomínky i korespondenci. Jiní, kteří Agathu Christie neznali, ale zajímali se o její dílo a osobnost, mě nasměrovali k novým zdrojům a poskytli mi odborné rady. Můj portrét

Agathy Christie se skládá z těchto vzpomínek a postřehů, ráda bych tedy poděkovala následujícím lidem za vše, čím k jeho tvorbě přispěli: manželce Edwarda Allena; Jeffreymu Andrewsovi; panu Tomu Aylingovi a jeho manželce; Larrymu Bachmannovi; Williamu W. Baxterovi; dr. Richardu Barnettovi s manželkou; paní J. Barrettové; ctihodné paní Guye Beauchampa; Guildfordu Bellovi; siru Isaiahu Berlinovi; paní Connie Bessieové; slečně Kathleen Birdové; ženě Anthonyho Booseyho; zesnulému siru Jamesi Bowkerovi; lady Bowkerové; slečně Christianně Brandové; Richardu Buckmasterovi; Nigelu Calderovi; slečně Elizabeth Callowové; lady Campbell-Ordeové; lady Camoysově; siru Simonovi a lady Casselsovým; paní Rose Colesové; lady Collinsově; Edmundu Corkovi; slečně Jill Corkové; slečně Pat Corkové; Denisi Corkerymu; slečně Ann Disneyové; seržantu Durrantovi z policejního sboru hrabství Surrey; Jonathanu Doddovi; Edwardu Doddovi; Eiddonu Edwardsovi; Michaelu Evelynovi; panu Peteru Flemingovi s manželkou; Anthonymu Flemingovi; Richardu Fletcherovi; panu a paní G. Gardnerovým; siru Julianu Gascoigneovi; paní Raleigh Gilbertové; Hughu Goodsonovi; paní D. Gouldové; panu Basilu Grayovi s manželkou; slečně Deborah Greenepové; panu Donaldu Griggsovi s manželkou; Caroline Grocholské; ženě Johna Gueritze; profesoru Oliveru Gurneymu a jeho manželce; panu a paní C. Hackforth-Jonesovým; dr. Donaldu Hardenovi; siru Peterovi a lady Haymanovým; siru Williamovi a lady Hayterovým; zesnulému siru Johnu Hedgesovi; lady Hedgesové; paní Dianě Helbaekové; zesnulé ženě Arthura Hickse; brigádnímu generálovi Williamu Hine-Haycockovi s manželkou; paní Daphne Honeyboneové; paní Irene Hunterové; panu Peteru Hulinovi s manželkou; siru Geoffreymu Jacksonovi; ženě Francka Jamese; Dennisi Jossovi; Denisi Kelynackovi; Jamesi Kellymu; panu Rodneymu Kannreutherovi a zesnulé paní Kannreutherové; panu Austenu Karkovi s manželkou; panu Arthuru Kellasovi s manželkou; panu Richardu Kindersleymu s manželkou; siru Laurenceovi a lady Kirwanovým; Franku Lavinovi; Richardu Ledbetterovi; panu Maurici Lushovi s manželkou; zesnulé manželce pana Ernesta Mackintoshe; Harveymu McGregorovi QC; panu Richardu Mallockovi s manželkou; paní M. Marcusové; komandéru Georgi Martenovi a ctihodné paní Martenové; panu A. R. Maxwell-Hyslopovi s manželkou; ctihodné manželce pana Johna Mildmay-Whitea; dr. Philipu Mitchelmorovi s manželkou;

Charlesi Monteithovi; Johnu Murphymu; profesoru Davidu Oatesovi s manželkou; slečně Jennifer Oatesové; slečně Dorothy Oldingové; Jamesi Patersonovi; S. Phelpsovi Plattovi jr.; siru Johnu Pope-Hennessymu; profesoru Nicholasi Postgateovi s manželkou; Britonu Pottsovi; J. B. Priestleymu s manželkou; dr. Julianu Readeovi s manželkou; siru Johnovi a lady Richmondovým; paní Betty Rivoliové; slečně Patricie Robertsonové; seržantu Geoffreymu Roseovi z policejního sboru v Thames Valley; paní Adelaide Rossově; Raymondů Rossovi; lady le Rougetelové; siru Stevenu Runcimanovi; paní Hertě Ryderové; siru Peteru Saundersovi; profesoru Setonu Lloydovi s manželkou; panu Guyi Severnovi s manželkou; ženě Reginalda Schofielda; madame de Soissons; panu J. C. Springfordovi s manželkou; dr. Anthonyemu Storrovi; Julianu Symonsovi; slečně Geraldine Talbotové; paní M. Thompsonové; slečně Barbaře Toyové; lordovi a lady Trevelyanovým; dr. Alanu Tysonovi; Johnu Vaughanovi; Algernonu Whitburnovi; zesnulému panu Albertu Whiteleymu; Stephenu Whitwellovi; panu Michaelu Wildymu s manželkou; profesoru Donaldu Wisemanovi; panu Johnu Wollenovi s manželkou; Nigelu Wollenovi; siru Denisovi a lady Wrightovým a Rolandu Bertottimu, vrchnímu číšníkovi v Boodle's. Ráda bych poděkovala i dalším, jejichž jména však rozmazaly dešťové kapky, které dopadly na mé stránky s poznámkami. Pořádně jim poděkuji, až se příště setkáme, a zatím se jim omlouvám.

Zvláštní vděk pocituji k těm, kteří mi dovolili citovat z dopisů napsaných Agathou Christie či jí adresovaných a z rodinných písemností. Paní Anthonyho Hickse, pan Mathew Prichard s manželkou, John Mallowan a Peter Mallowan mi byli nesmírně nápomocni a zavázána jsem rovněž Edmundu Corkovi a jeho rodině. Dále chci poděkovat Anthonyemu Flemingovi za povolení citovat z dopisů jeho matky, Dorothy L. Sayersové; paní Frankfortové za úryvek z dopisu od jejího otce, profesora Stephena Glanvillea; lordu Hardingeovi z Penshurstu, jehož zprávy, které poslal nakladatelství Collins, jsou zde citovány; lady Kirwanové za citáty z Agatiných a Maxových dopisů; paní Anne McMurphyové, rozené slečně Marplové, jejíž dopis od Agathy odhalil původ jména této hrdinky; Jamesi Patersonovi za úryvky z jeho korespondence týkající se churstonského okna; slečně Dorothy Oldingové, jejíž korespondenci s Edmundem Corkem jsem úplně vydrancovala; siru Peteru Saundersovi za citáty z dopisů

a telegramů o divadelních hrách; profesorů Harrymu Smithovi za svolení citovat z dopisu jeho otce profesora Sydneyho Smithe a rovněž slečně Barbaře Toyové, jejíž korespondenci cituji v pasáži o *Vraždě na fáře*.

Také chci poděkovat vedení společnosti Agatha Christie Ltd a správním radě Booker McConnell Ltd za svolení, abych využila jejich záznamy; Centru písemných archivů BBC a paní J. Kavanaghové, Neilu Somervilleovi a Jeffu Waldenovi za povolení citovat z jejich záznamů; Britskému červenému kříži a archivářce slečně Margaret Wadeové za podrobné informace o službě, kterou Agatha Christie vykonávala během první světové války; vedení firmy William Collins Ltd, která mi otevřela své archivy a dovolila mi z nich citovat; tiskovému oddělení společnosti Harrods za úsilí vypátrat dopis, který jim Agatha Christie zaslala v roce 1926; listu *Harrogate Advertiser and Herald*, jehož archiv mi poskytl poučný obrázek města a jeho návštěvníků ve dvacátých letech; knihovně britského ministerstva vnitra a zaměstnancům jeho archivů za jejich neocenitelnou pomoc při studiu záznamů o Agatině zmizení; firmě Hughes Massie Ltd za svolení probádat jednání mezi Agathou a jejím agentem; Imperiálnímu válečnému muzeu za zpřístupnění zvukové nahrávky, kterou Agatha pořídila pro jeho archiv; správcům nadace Allena Lanea a archiváři Michaelu Rhodesovi, kteří mi umožnili citovat výňatky z Agatiny korespondence s nakladatelstvím The Bodley Head; správcům Mountbattenovy nadace, kteří mi dovolili citovat z korespondence mezi hrabětem Mountbattenem a Agathou ohledně *Vraždy Rogera Ackroyda*; správcům pozůstalosti Harolda Obera, kteří mi zpřístupnili dopisy Agatina amerického agenta, oddělení vzácných knih a rukopisů Firestonovy knihovny na Princetonské univerzitě, kde je tato korespondence uložena, a slečně Jane Snedekerové, která mě jí provedla; archivu hrabství Surrey a dr. Robinsonovi za pomoc při objasňování událostí z roku 1926 a také knihovně Manchesterské univerzity a slečně J. Senové za doplnění podrobností o profesních drahách lékařů, kteří Agathu v roce 1926 ošetřovali.

Pak jsou tu další, kteří ze zájmu, ze zvědavosti či z obojího přispěli k napsání této knihy novými nápady a překvapivými odkazy. Zvláštní poděkování bych ráda poslala dr. Marilyn Butlerové, profesorů Johnu Careymu, Christopheru Campbellovi, Stephenu Hearstovi, Leofrancovi Holford-Stevensovi, slečně Frances Irwinové, Edwardu Jospému, ženě Cécila Jospého, Gordonu Leemu, Douglassi Matthewsovi, paní Alexandře